

AȘEZAREA HALLSTATTIANA DE LA BEIDAUD—TULCEA

G. SIMION, EL. LĂZURCĂ

Localitatea Beidaud se află situată în Podișul Casimcei din Dobrogea centrală, la 8 km vest de comuna Baia, eponimă a culturii Hamangia.

Raportînd-o geografic la alte puncte arheologice, menționăm că localitatea Beidaud se află la 30 km vest de Argamum (Capul Dolojman — Jurilovea) și tot la atîția km, în linie dreaptă de Histria (Pl. I).

Zona prezintă un relief variat, bogat în izvoare cu debit mare de apă și acoperită pînă nu demult cu păduri seculare, care se înseriau în aria silvică din imediata vecinătate a culmei dealurilor Babadag. Atît zona cît și vatra satului sînt bogate și în vestigiile arheologice necunoscute, pînă în momentul de față, în literatura de specialitate.

Prima intervenție arheologică s-a făcut aici în vara anului 1976 cu scopul salvării a două dolium-uri romane ce se descoperiseră, după o viitură, pe una din ulițele satului. Cele două vase mari de provizii cu o capacitate de cca 200 l fiecare au aparținut unei locuințe din sec. II e.n., datate cu ajutorul fragmentelor ceramice descoperite în jurul lor.

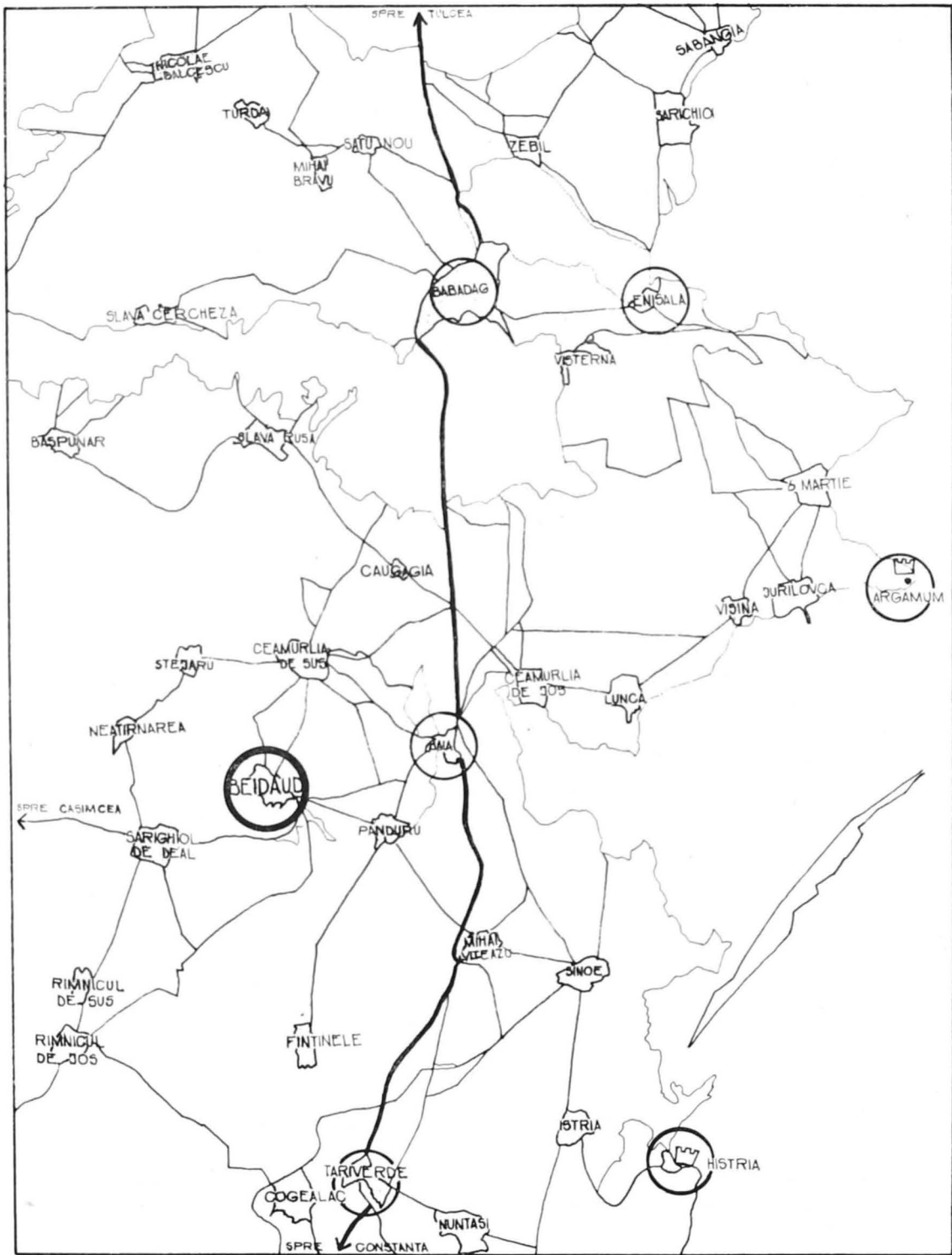
Prin efectuarea unor cercetări de suprafață în împrejurimi, pe raza com. Beidaud au mai fost descoperite următoarele zone arheologice:

În vecinătatea de est a comunei, în punctul numit „La grădină” au fost descoperite mai multe fragmente ceramice și două vase întregibile (numai unul a fost recuperat) care ne indică o așezare neolitică ce aparține culturii Hamangia, probabil faza a III-a (Pl. IV, fig. 1).

Pe platforma dealului Carabalic situat la cca 3 km N—V de comună, cercetările au dat la iveală o mare așezare romano-bizantină (sec. IV—VI e.n.) ce cuprinde o suprafață de cca 40—45 ha (Pl. II, zona B).

De aici se profilează spre vest un grup de peste 20 tumuli, mai mult sau mai puțin aplatizați, aliniați de-o parte și de alta a unei mici văi ce constituie calea de acces spre așezare.

În imediata vecinătate dinspre est a dealului Carabalic și la cca 2,5 km de comună se înalță cu aproximativ 25 m (față de nivelul văilor), între Valea Cailderea și Valea cu Cișmea, dealul Calebair — ceea ce înseamnă „Dealul Cetății” (Pl. II, zona A).

HARTA CU OBIECTIVELE ISTORICE DIN APROPIEREA BEIDAUDULUI

PL. I HARTA CU OBIECTIVELE ISTORICE DIN APROPIEREA LOCALITĂȚII BEIDAUD

PL. I – LA CARTE DES OBJECTIFS HISTORIQUES SITUÉS DANS LES ENVIRONS DE BEIDAUD.

PL. I – MAP WITH THE HISTORICAL OBJECTIVES FROM BEIDAUD'S NEIGHBOURHOOD.

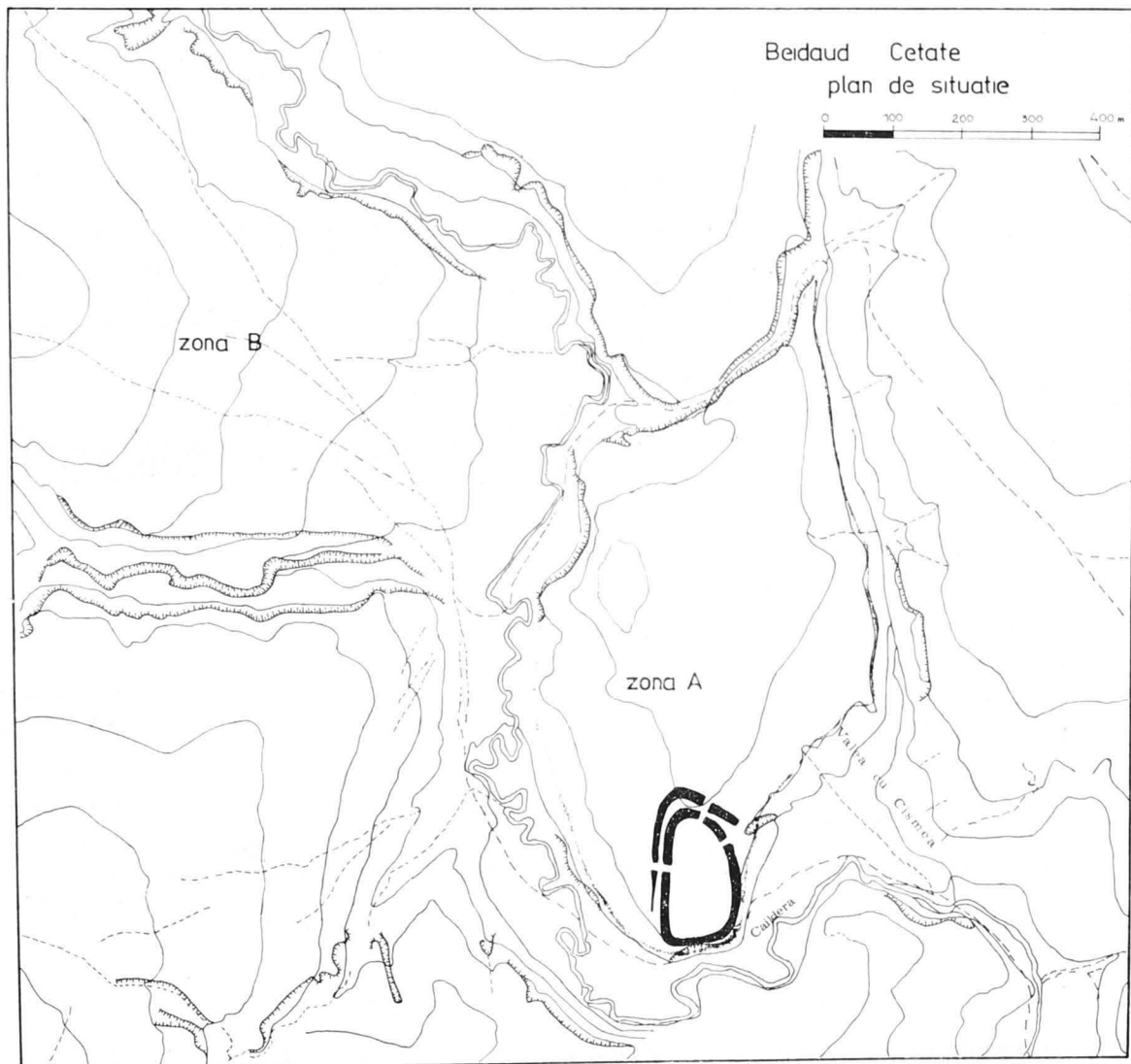
Platoul dealului, a cărui înălțime crește uniform de la sud la nord, a fost întreprins în punctul numit „La Cișmea” (i se spune așa deoarece este un izvor ce a fost captat din epoca romană, de când datează și conductele) de un șanț artificial adânc de 15 metri, care a fortificat împreună cu văile amintite o suprafață de cca 32 ha.

În zona de nord-est a acestui platou fortificat prin șanțul amintit se întâlnesc pe o suprafață de cca. 2 ha foarte multe fragmente ceramice, elenistice și autohtone, care

PL. II BEIDAUD – «CETATE» PLAN DE SITUAȚIE

PL. II – BEIDAUD – «CETATE» (L'AGGLOMÉRATION FORTIFIÉE), RELEVÉ.

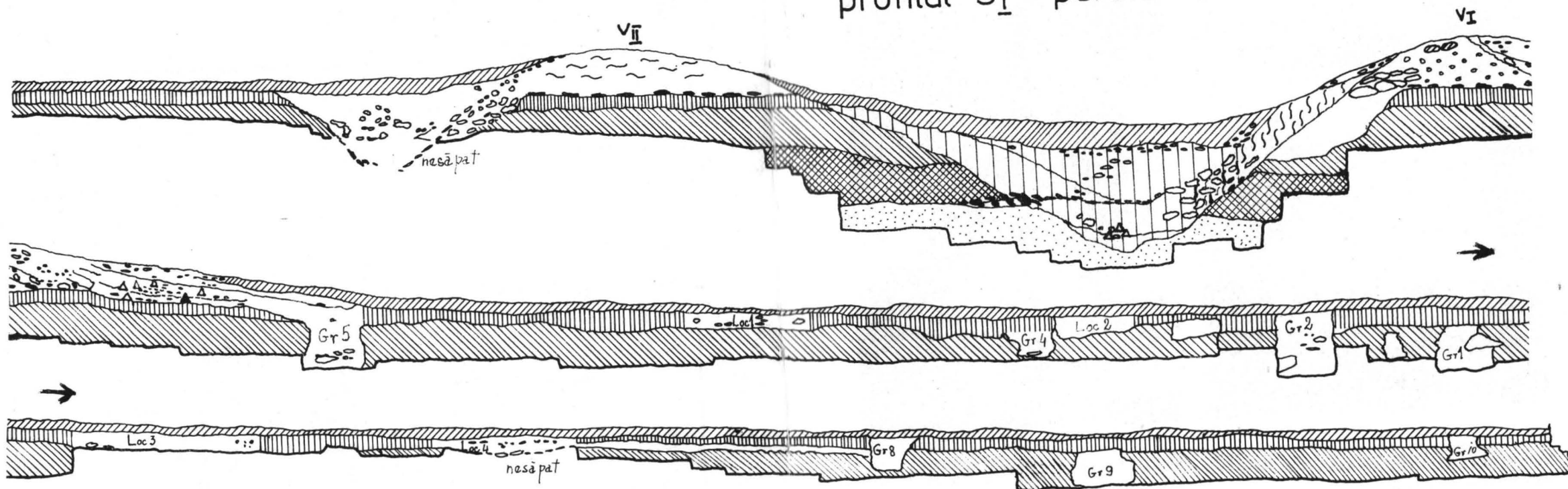
PL. II – BEIDAUD – „FORTRESS” – PLAN

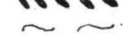

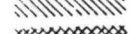

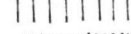

BEIDAUD 1977
cetate

profilul S_I - perete est

	STRAT VEGETAL ACTUAL		STRAT DE PAMINT NEUMBLAT, ARS CA SI EMPECTONUL		BULGARI DE ZGURA VITRIFIATA
	STRAT VEGETAL ANTIC		LENTILA PAMINT GALBEN		CANĂ APARTININD BRONZULUI TIRZIU
	STRAT (SOL) VIU GALBEN		STRATURI ALTERNANTE		BOLOVANI
	STRAT GALBEN NISIPOS		CARBUNI CU ARSURA		FRAGMENTE CERAMICA
	PAMINT NEGRU CLISOS		BOLOVANI		
	STRAT ROSU		FRAGMENTE CERAMICA		
	STRAT ROSU - ROSCAT (EMPECTON)				
	PAMINT ARS SI PIETRE CAZUTE DIN EMPECTON				

PL. III PROFILUL SECȚIUNII S. 1 - PERETE EST

PL. III - PROFIL DE LA TRANCHÉE S I - MUR EST.

PL. III - S I SECTION'S PROFILE - EAST WALL.

ASPECT GENERAL DIN S I CARE TRAVERSEAZĂ INTERIORUL AȘEZĂRII

VUE GÉNÉRALE DE S I AU TRAVERS DE L'INTERIEUR D'HABITAT

GENERAL SIGHT OF S I CROSSING THE INTERIOR OF THE SETTLEMENT

SECȚIUNE PRIN ȘANȚUL DE APĂRARE

SECTION PAR D'UN CHÂTEAU-FORT

SECTION THROUGH THE DEFENCE DITCH

ne indică urme de locuire din sec. IV—III î.e.n. În centrul acestui platou stîncă a ajuns la suprafață încît eventualele mărturii arheologice au fost transportate, în decursul anilor odată cu pămîntul. Capătul dinspre sud al platformei a fost fortificat cu valuri și șanț de apărare fapt ce ne-a determinat ca primul sondaj să fie realizat în această zonă.

Prin cercetarea de suprafață făcută în acest loc s-a colectat un bogat material ceramic care demonstrează o perioadă îndelungată de locuire, de la sfîrșitul epocii bronzului și pînă la venirea romanilor (Pl. IV fig. 2—10)

Un prim sondaj arheologic a fost efectuat în august 1976 cînd a fost trasată o secțiune cu lățimea de 1,50 m și lungimea de 140 m, pe direcția N—S. Secțiunea respectivă a tăiat ambele valuri de apărare cu șanțurile adiacente de pe latura nordică a fortificației

și o porțiune din incinta așezării, pînă în dreptul unei denivelări a valului de incintă și unde este vizibilă poarta secundară.

În cursul campaniei din anul 1977 au fost continuate săpăturile arheologice în aceeași secțiune, cu care ocazie s-au lămurit o serie de probleme legate de sistemul de fortificare al așezării.

SISTEMUL DE FORTIFICAȚII

Incinta fortificației măsoară 2,5 ha și este delimitată de un val de pămînt. Laturile de est și sud ale platformei sînt abrupte în exterior prezentîndu-se ca o fortificație naturală asupra căreia s-a intervenit doar cu un val de pămînt.

În momentul de față valul de pămînt abia se reliefează. Pe latura de nord, unde s-a trasat secțiunea, cît și pe cea de vest, așezarea a fost fortificată cu două valuri care se păstrează mult mai bine față de rest. Poarta principală se află situată pe latura nordică și are o lungime de aproximativ 4 m.

În linii mari valul de incintă (VI) a fost construit după o tehnică de tradiție mai veche cunoscută și în așezarea hallstattiană de la Babadag¹, din lut placat cu piatră. Baza acestui val măsoară 14 m și se află pe stratul vegetal antic care în prealabil a fost bine bătătorit și ars.

Stratigrafia secțiunii făcute ne diferențiază în val două zone ce se deosebesc atît ca tehnică de construcție cît și sub aspectul compoziției geologice (Pl. III).

În prima zonă, dinspre exteriorul valului de incintă, spre șanțul adiacent de apărare s-a constatat existența unui emplecton construit din bolovani de lut placat cu pietre și ars pînă la roșu.

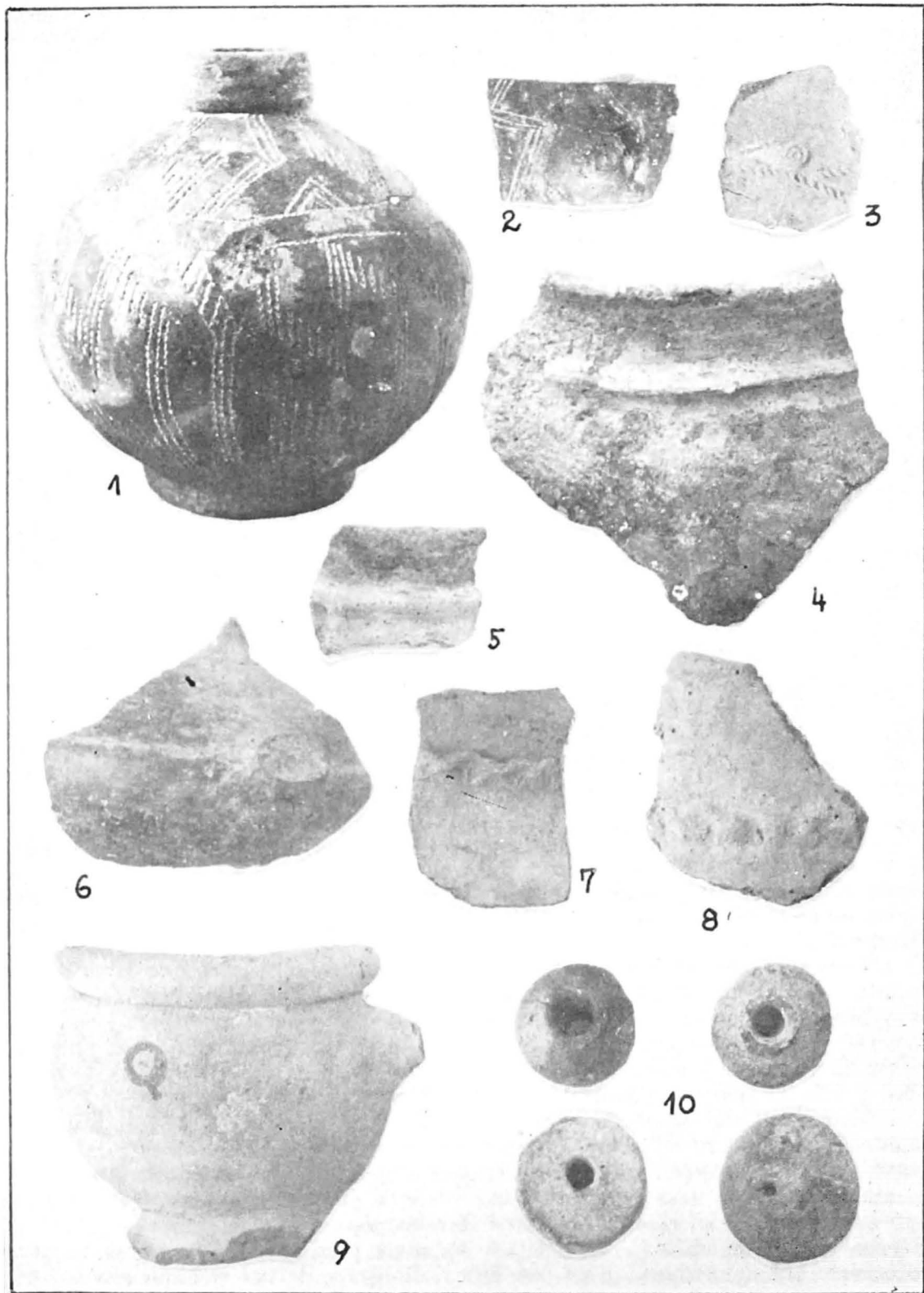
La exterior, berma valului prezintă un strat gros de bolovani mari de piatră, cu lățimea de 1,20 m și care formează temelia de rezistență pentru susținerea emplectonului. Baza acestui emplecton este de 7 m, iar înălțimea de 1,50 m. El a fost construit din bolovani de lut bine bătătorit și numai din cîtiva bolovani de piatră, fiind placat cu plăci de șisturi (roca locală).

În momentul de față ni se prezintă, în toată compactitatea lui, ars pînă la roșu. Arderea a fost atît de puternică încît la partea superioară, printre pietre, au fost descoperiți mulți bulgări vitrificați, cenușă și bucăți de cărbune.

În cea de a doua zonă a valului de incintă se constată că emplectonul este format din pămîntul adus din imediata apropiere (probabil din șanțul adiacent — eventual din adîncimea lui) și consolidat cu foarte mulți bolovani de piatră, presărați mai mult sau mai puțin uniform, fără să prezinte urme de ardere. Baza acestuia este tot de 7 m, iar forma lui este dată de o linie firească ce pornește din vîrfurile valului, coborînd lent spre interiorul așezării.

Ceea ce putem adăuga legat de partea documentară a acestei stratigrafii este că în lutul ars din emplectonul primei zone a valului s-a găsit un singur fragment ceramic provenind de la un vas de dimensiuni mari, cu pereții groși și ornamentați cu bandă în relief, netedă, în secțiune triunghiulară și care poate fi atribuit cu ușurință bronzului tîrziu. Este ceramica pe care o găsim în mod curent în așezările de tip Coslogeni² și mai ales în cele ce aparțin culturii Sabatinovka-Noua (Pl. V, fig. 1).

În emplectonul de pămînt nears, ce formează a doua zonă a valului, s-au găsit mai multe fragmente ceramice, din care s-a restaurat o cană. Vasul este lucrat din pastă de calitate relativ bună și într-o tehnică îngrijită. La exterior, pasta are culoarea castaniu-cenușie cu nuanțe roșcate. Cana prezintă gura larg deschisă, buza evazată spre exterior, partea inferioară este în formă de calotă sferică și fundul prevăzut cu „umbo”. Ea are o toartă bandată și supraînălțată. Ca decorație prezintă pe umăr un șir de găuri sub care se află un ornament geometric, format din grupe de cîte trei linii ușor incizate,

așezate în zig-zag și întrerupte de o mică proeminență conică. (Pl. V, fig. 2). Dimensiuni: înălțimea 8 cm, diametrul gurii 12 cm, diametrul maxim 14 cm.

O parte dintre fragmentele ceramice, realizate într-o tehnică rudimentară, au în compoziția pastei foarte multe pietricele și cioburi pisate. Ele au fost trecute printr-o baie de slip, în mare parte sînt arse oxidant și provin de la vase mari de tip borcan, cu pereții ușor bombați, decorați cu bandă aplicată și crestată sau ornamentată prin presiunea digitală și întrerupte de proeminențe (Pl. V, fig. 3 și 4). Celelalte fragmente fac parte din grupa ceramicii fine și provin de la vase ce au pereții bine neteziți, lustruiți, de culoare cărămizie-roșcată sau brun-cenușie.

Ceramica respectiv păstrează o serie de elemente decorative din culturile cunoscute în epoca bronzului, iar grupa ceramicii fine, deși conservatoare, ne trimite într-o etapă din perioada hallstattiană târzie.

De remarcat este și faptul că alături de materialul arheologic ce provine de la vasele autohtone au fost descoperite și fragmente ceramice grecești aparținînd categoriei de uz comun.

Ca atare, observațiile din această primă etapă de cercetare referitoare la construcția sistemului de apărare a așezării, ne permit să facem afirmația, că inițial, a existat aici o locuire de tip Coslogeni, a cărei continuitate a determinat fortificarea ei în faza hallstatt-ului timpuriu. În această fază a fost ridicat valul de pămînt, construit după o tehnică mai veche, cu emplectonul din lut și placat cu pietre.

După o primă distrugere, care n-a putut fi sesizată în timp, valul a fost refăcut și supraînălțat în perioada hallstatt-ului târziu. Ceramica autohtonă târzie și fragmente grecești, provenite de la vasele de uz comun binecunoscute prin cercetările de la Histria și așezarea de la Tariverde ne certifică refacerea lui cel mai devreme în a doua jumătate a sec. VI î.e.n. Prezența căunii cu toartă supraînălțată nu poate fi pusă decît în legătură cu antrenarea ei odată cu refacerea valului. Datarea refacerii valului este condiționată de prezența ceramicii grecești.

Al doilea val (V. II) este construit cu pămînt luat din șanțul adiacent din exterior și realizat în sistemul cu „straturi alternante” (Pl. VI). La bază valul măsoară 8 m și este ridicat ca și cel de incintă pe stratul vegetal antic, care prezintă un strat subțire de arsură și cenușă. La exterior linia valului a fost bine determinată, pe o pantă de aproximativ 4 m, de un strat de pietre care a placat suprafața lui. În momentul de față valul măsoară înălțimea de 1,40 m.

PL. IV FIG. 1 — VAS NEOLITIC APARTINÎND CULTURII HAMANGIA

FIGS. 4—5 — FRAGMENTE CERAMICE DIN PERIOADA TÎRZIE A EPOCII BRONZULUI

FIGS. 2, 3, 6 — FRAGMENTE CERAMICE DE TIP BABADAG

FIGS. 7—8 — FRAGMENTE CERAMICE GETICE

FIG. 9 — FRAGMENT DE GÎT AMFORĂ GRECEASCĂ

FIG. 10 — 3 FUSAIOLE ȘI 1 ROTIȚĂ CAR

PL. IV — FIG. 1, VASE NÉOLITHIQUE DE LA CULTURE HAMANGIA; 4—5, FRAGMENTS CÉRAMIQUES DU BRONZE FINAL; 2, 3, 6, FRAGMENTS CÉRAMIQUES DE TYPE BABADAG; 7—8, FRAGMENTS CÉRAMIQUES GÉTIQUES; 9, FRAGMENT D'UN COL D'AMPHORE GRECQUE; 10, 3 FUSAIOLE ET UNE ROULETTE.

PL. IV — FIG. 1 — NEOLITHIC POT BELONGING TO THE HAMANGIA CULTURE.

FIG. 4—5 — CERAMICS FRAGMENTS FROM THE LATE PERIOD OF THE BRONZE AGE.

FIG. 2, 3, 6 — BABADAG, TYPE CERAMICS FRAGMENTS

FIG. 7—8 — GETIAN CERAMICS FRAGMENTS

FIG. 9 — NECK FRAGMENT FROM A GREEK AMPHORA.

FIG. 10 — 3 SPINDLE WEIGHTS AND ONE SMALL CART WHEEL.

Materialul ceramic descoperit în emplectonul acestui val constă în fragmente de la amfore grecești și care au provenit din centre nedeterminate. Totodată fragmentele din cunoscuta grupă a ceramicii de uz comun, culoare gri, lucrate la roată, ne trimit cu gândul că cel de al doilea val a fost construit într-o perioadă post sec. VII î.e.n. cu probabilitate, în același timp cu refacerea și supraînălțarea valului de incintă.

Primul val se apropie de tipul de construcție folosit în așezările hallstattiene mai vechi, iar cel de al doilea val, cu „straturi alternante” se apropie de tehnica pe care am întâlnit-o la cetatea getică de la Beștepe³ și care s-a încadrat în perioada sec. IV î.e.n.

Șanțul de apărare dintre cele două valuri are o deschidere largă de 15 m și a fost dezvelit în totalitate în campania anului 1977. Adâncimea lui este de 3,90 m față de nivelul actual de călcare și de 6 m de pe coama valului de incintă (VI). Panta lui este lină spre nord, dar urcă brusc spre sud, către valul de incintă placat cu pietre.

Din punct de vedere stratigrafic șanțul de apărare se prezintă astfel: stratul vegetal actual este destul de gros, 75—80 cm pe porțiunea albierii, iar la baza lui se află un alt strat de pietre de râu căzute de pe coama valului de incintă și depuse de apele ploilor, formînd un adevărat pavaj. Sub acest pavaj se află o depunere de pământ negru-clisos, în care au fost antrenați de-a lungul timpului, bolovani mari de piatră căzuți din val. Singurul obiect descoperit în acest strat a fost un buton din bronz prevăzut cu urechiușă fără să prezinte importanță. Pe ultimul strat de culoare roșie reprezentînd pămîntul neumblat și unde se află fundul șanțului au fost descoperite, printre mulți bolovani, fragmente ceramice autohtone cu urme de ardere secundară. Ele provin de la vase mari ce datează cu probabilitate din sec. IV—III î.e.n. Acestea sînt primele semne de distrugere ale valului și de abandonare a acestei linii de fortificație.

INCINTA AȘEZĂRII

În decursul celor două campanii au fost descoperite, pe direcția secțiunii S I, 5 locuințe și 12 gropi menajere.

Din stratul de cultură, de culoare negru-cenușos, gros de maxim 55 cm, locuințe și gropi s-a recoltat un bogat și variat material ceramic.

4 din cele 5 locuințe descoperite sînt de suprafață, dar cum n-a fost nici una dezvelită în întregime, este greu să ne pronunțăm asupra dimensiunilor. 2 dintre ele aveau

PL. V FIG. 1 — FRAGMENT CERAMIC DE TIP COSLOGENI DESCOPERIT ÎN EMPECTONUL ZONEI I A VALULUI I

FIG. 2 — CANĂ APARTINÎND PERIOADEI TÎRZII A EPOCHI BRONZULUI DESCOPERITĂ ÎN ZONA II A VALULUI I

FIG. 3 — FRAGMENT CERAMIC APARTINÎND PERIOADEI BRONZULUI TÎRZIU

FIGS. 4—5 FRAGMENTE CERAMICE APARTINÎND PERIOADEI HALLSTATT-ULUI TÎRZIU

PL. V — FIG. 1, FRAGMENT CÉRAMIQUE DE TYPE COSLOGENI TROUVÉ DANS L'EMPLECTON DE LA ZONE I DU VALLUM I; 2, CRUCHE DE LA PHASE FINALE DU BRONZE, TROUVÉE DANS LA ZONE II DU VALLUM I; 3, FRAGMENT CÉRAMIQUE DU BRONZE FINAL; 4—5, FRAGMENTS CÉRAMIQUES DU HALLSTATT FINAL.

PL. V — FIG. 1 — COSLOGENI TYPE CERAMICS FRAGMENT DISCOVERED IN THE EMPECTON FROM THE ZONE I OF THE VALLUM I.

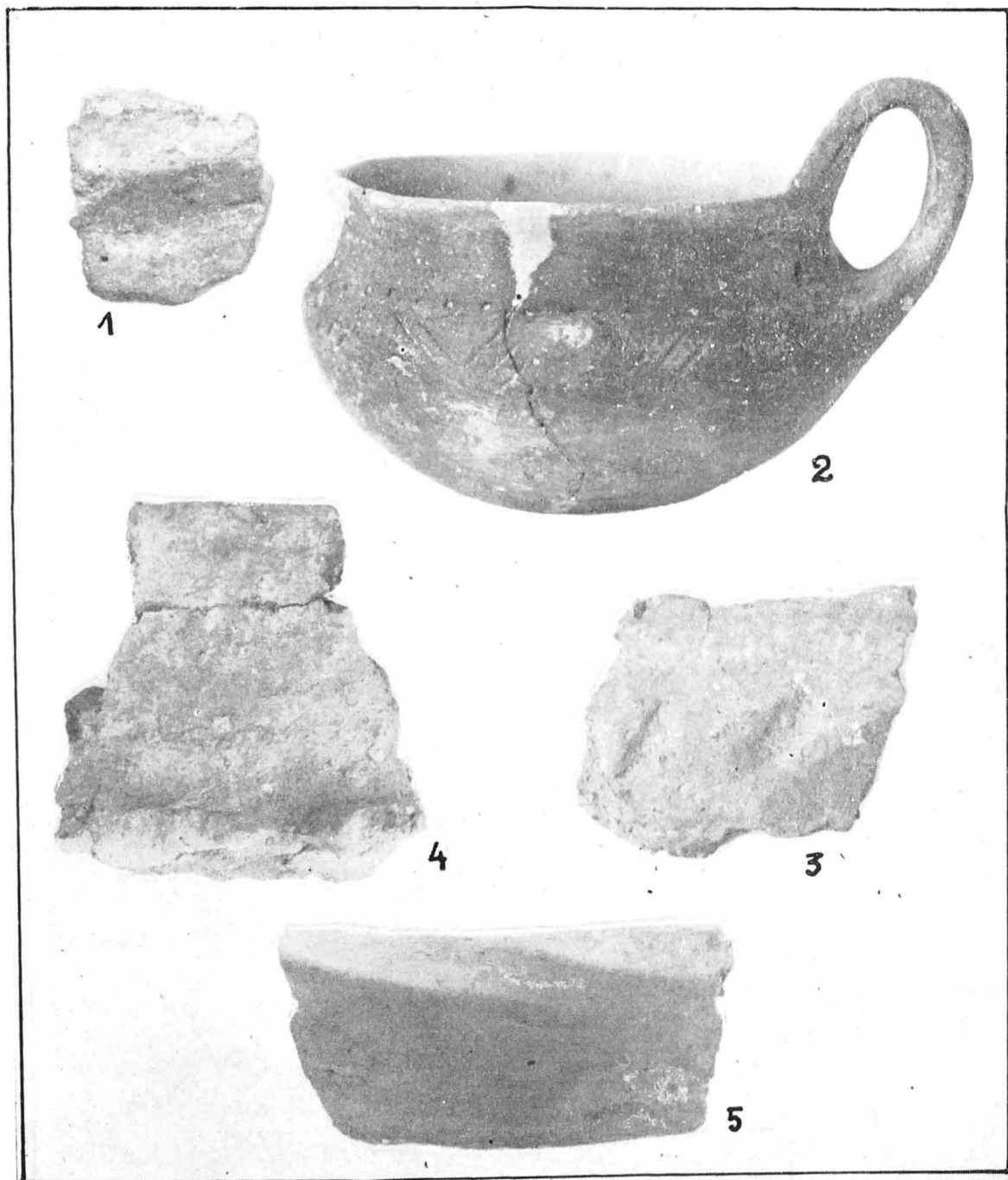
FIG. 2 — CUP BELONGING TO THE LATE PERIOD OF THE BRONZE AGE, DISCOVERED IN THE ZONE II OF THE VALLUM II.

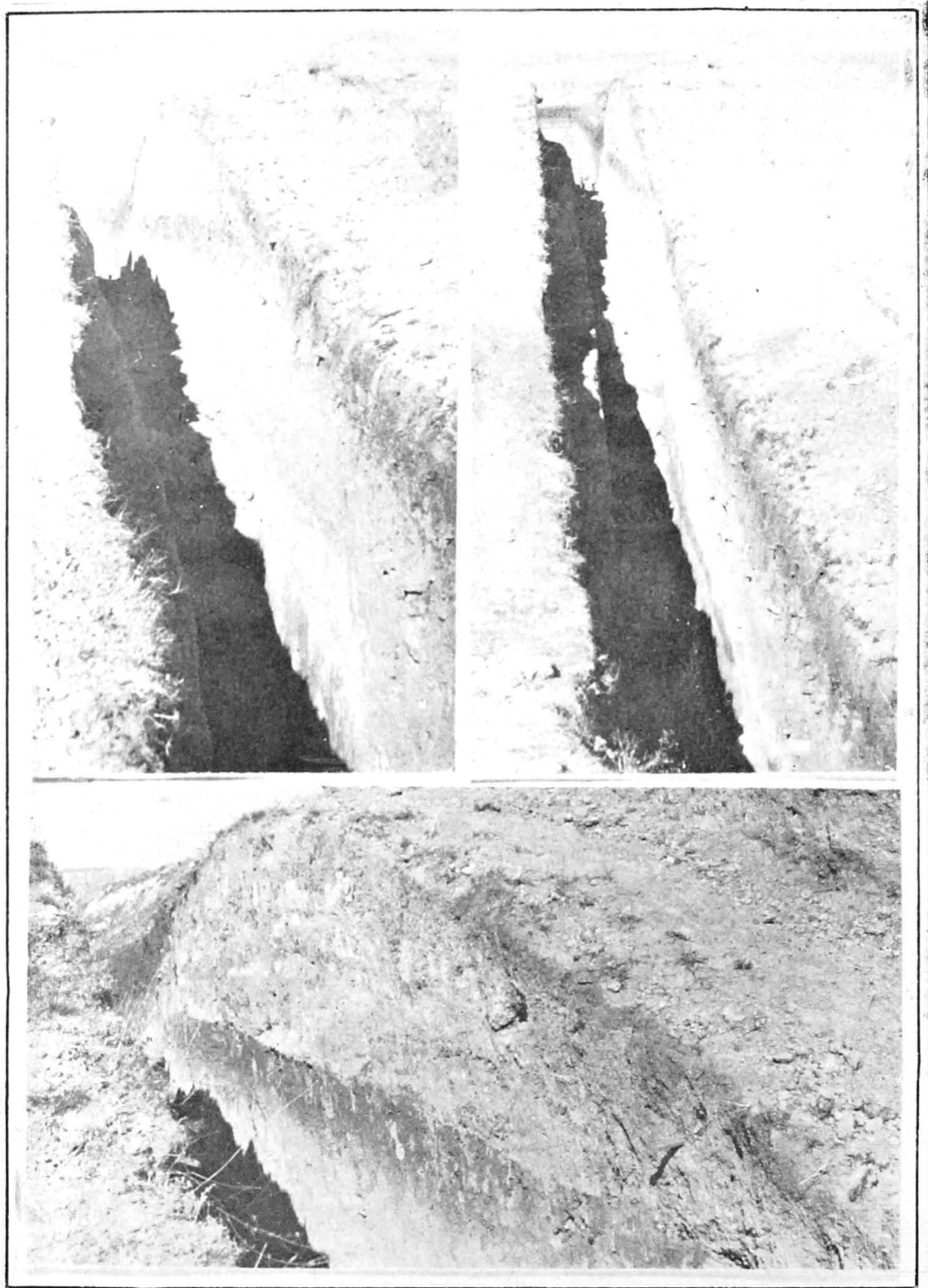
FIG. 3 — CERAMICS FRAGMENTS BELONGING TO THE LATE BRONZE AGE.

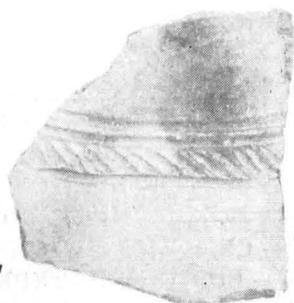
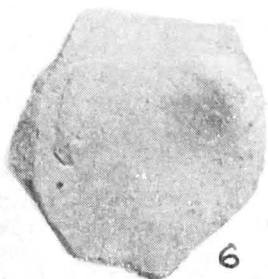
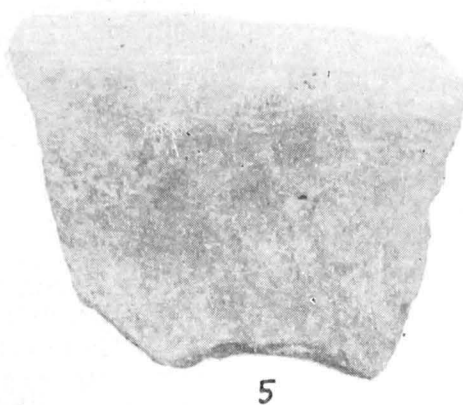
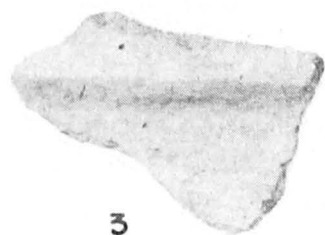
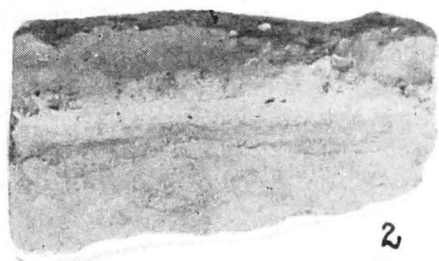
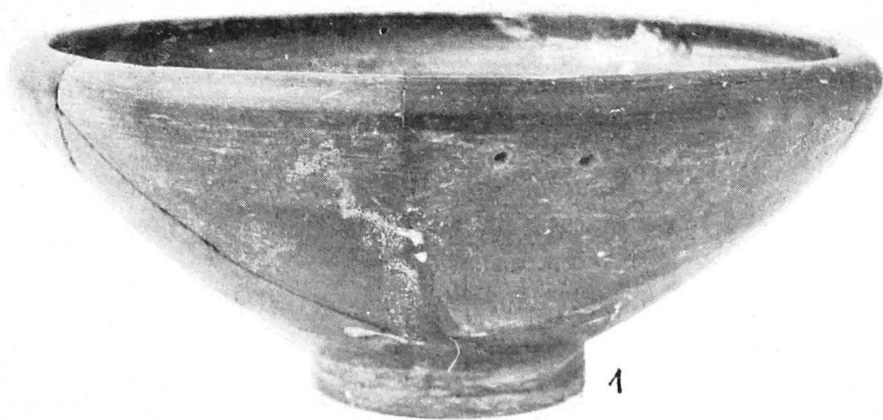
FIG. 4—5 — CERAMICS FRAGMENTS BELONGING TO THE LATE HALLSTAT PERIOD.

podea de lut bine bătătorit. Locuințele prezintă un material ceramic bogat și variat. Singurul vas restaurat descoperit în locuința 1, este un castron grecesc din pastă gri-cenușie cu buza înclinată spre interior și incizată pe ea o linie circulară⁴ (Pl. VII, fig. 1). Dimensiuni: înălțimea 12 cm, diametrul interior 25,5 cm.

Gropile erau de dimensiuni mici, mijlocii și mari conținând multe fragmente ceramice autohtone și grecești, oase de animale, bucăți de chirpic ars provenite din pereții locuințelor, cenușă, cărbune și proiectile pentru praștie.

Făcînd o analiză a materialului ceramic descoperit în gropi ne dăm seama că provine de la vase ce se pot încadra în perioade diferite.

Dintre acestea menționăm gropile 1, 9 și 11 în interiorul cărora s-au găsit fragmente ceramice de tip Coslogeni și Babadag, iar în groapa numerotată cu 7 apar, și multe fragmente de proveniență grecească (Pl. VII și Pl. VIII).

Din prima categorie ceramică de tip Coslogeni, fragmentele provin de la vase mari cu pereții groși. Pasta este poroasă conținînd multe pietricele și cioburi pisate mărunt iar la exterior are o culoare cărămizie sau cărămiziu-cenușie. Vasele au fost decorate cu bandă aplicată netedă și în secțiune triunghiulară (Pl. VII, fig. 2—4). Fragmentele ceramice de tip Babadag au pastă de calitate bună, bine arse, de culoare gălbui-cărămizie și cu pete cenușii. Ele provin de la vase mari cu pereții nu prea groși sau de la străchini cu buza ușor arcuită spre interior. Ca decor prezintă mici proeminente conice, șiruri de găuri pe umăr sau un ornament format din striuri circulare și paralele iar suprafața dintre ele umplută cu hașuri oblice (Pl. VII, fig. 5—7).

Datorită faptului că atît locuințele cît și gropile n-au fost dezvelite în întregime, materialul ceramic deși în cantitate mare, nu ne permite să facem observații în privința tipologiei vaselor și nici în ceea ce privește elucidarea unor probleme de cronologie.

Săpăturile efectuate în cele două campanii la Beidaud ridică probleme importante cu privire la perioada cea mai veche a hallstatt-ului din nordul Dobrogei, iar extinderea cercetărilor va oferi posibilitatea cunoașterii mai bine a fazei tîrzii a epocii bronzului. Totodată se vor elucidă o serie de probleme legate și de forma de locuire în incinta fortificată.

PL. VI VEDERI ASUPRA VALULUI II

PL. VII FIG 1 CASTRON GRECESC PROVENIND DIN LOC. 1

FIGS. 2—7 — FRAGMENTE CERAMICE DESCOPERITE ÎN GROPILE 1, 9 ȘI 11

FIGS. 2—4 — FRAGMENTE CERAMICE DE TIP COSLOGENI

FIGS. 5—7 — FRAGMENTE DE CERAMICE TIP BABADAG

PL. VI — VUES DU VALLUM II.

PL. VII — FIG. 1, SOUPIÈRE GRECQUE TROUVÉE DANS L'HABITATION 1; 2—7 FRAGMENTS CÉRAMIQUES PROVENANT DES FOSSES 1, 9 ET 11, COMME SUIT:

2—4, POTERIE DE TYPE COSLOGENI ET 5—7 POTERIE DE TYPE BABADAG.

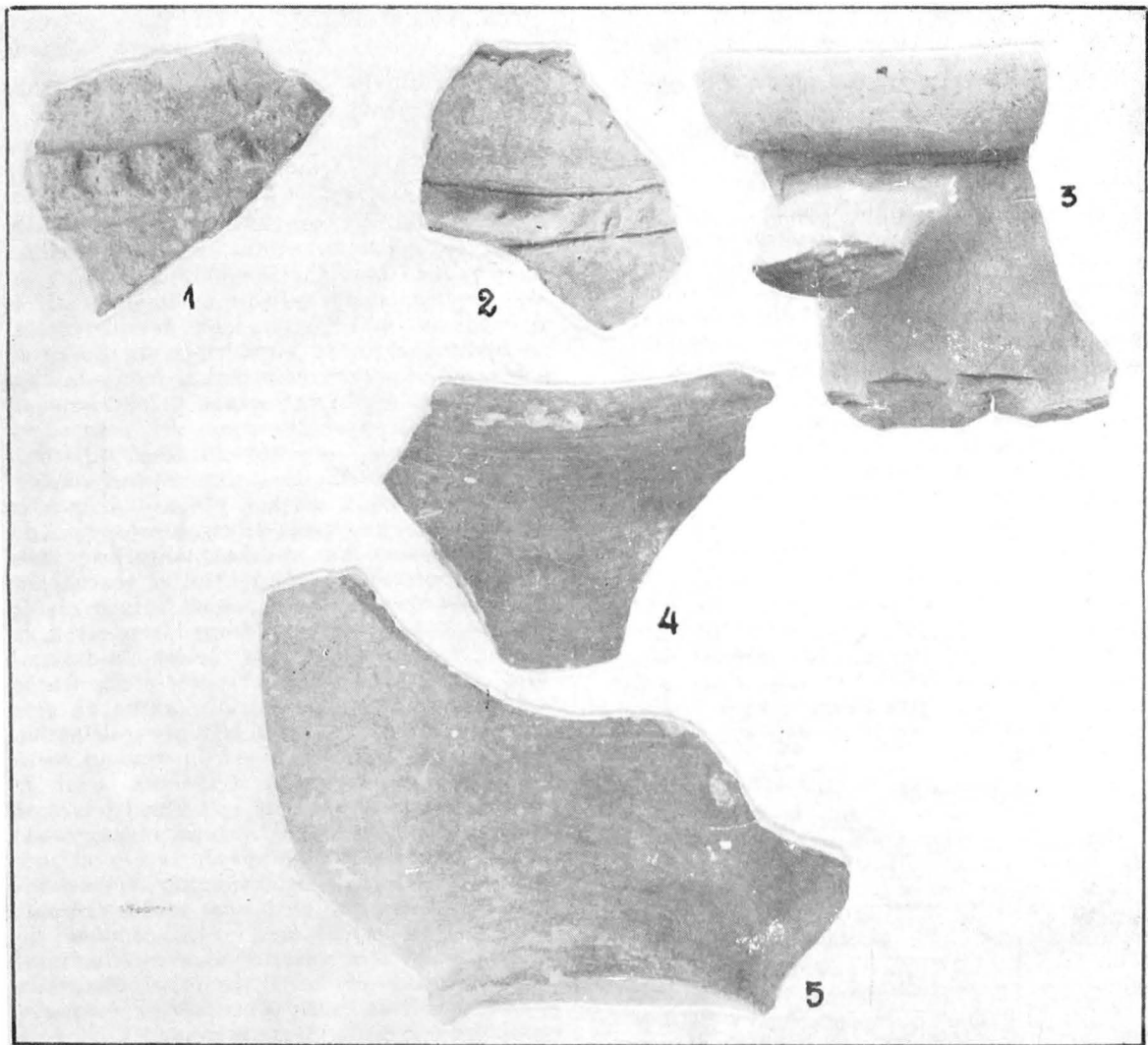
PL. VI — ILLUSTRATIONS OF THE VALLUM II.

PL. VII — FIG. 1 — GREEK BOWL THAT CAME FROM DWELLING NR. 1

FIG. 2—7 — CERAMICS FRAGMENTS DISCOVERED IN THE PITS 1, 9 AND 11.

FIG. 2—4 — COSLOGENI TYPE CERAMICS FRAGMENTS.

FIG. 5—7 — BABADAG TYPE CERAMICS FRAGMENTS.

VIII

PL. VIII FRAGMENTE CERAMICE AUTOHTONE ȘI GRECEȘTI DESCOPERITE ÎN GROAPA 7

PL. VIII – FRAGMENTS CÉRAMIQUES AUTOCHTONES ET GRECS TROUVÉS DANS LA FOSSE 7.

PL. VIII – LOCAL AND GREEK CERAMICS FRAGMENTS DISCOVERED IN PIT NR. 7.

NOTE

1. Seb. Morintz, *Quelques problèmes concernant la période ancienne du Hallstatt au Bas-Danube à la lumière des fouilles de Babadag*, în *Dacia*, N.S., VIII, 1964, p. 102; Idem, *Probleme ale Hallstatt-ului timpuriu din zona istro-pontică în lumina cercetărilor de la Babadag*, Peuce, II, 1971, p. 20.
2. Seb. Morintz și Niță Angheliescu, *O nouă cultură a epocii bronzului în România. Cultura de tip Coslogeni*, SCIV, 3, 1970, pp. 378–379, figs. 3 (1, 2, 4, 6) și 4 (1, 2, 6).
3. G. Simion, *Quelques remarques sur la civilisation gétique des centres et forteresses autochtones de Dobroudja à la fin du Hallstatt et au comencement du La Tène*, Posebna Izdanja, Knjga XXIV, pp. 237–248. Akademija Nauka Umjetnosti Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 1975; Idem, *Les gètes de la Dobroudja septentrionale du VIe au Ier siècle av. n.è.*, *Thraco-Dacica*, 1976, p. 157 și urm.; Idem, *Cetatea geto-dacă de la Beștepe (com. Mahmudia), jud. Tulcea*, Peuce, VI, pp. 31–37.
4. *Histria*, II, Ed. Acad., București, 1966, p. 461, pl. 29, fig. 479.

Il s'agit d'un rapport des premières fouilles pratiquées dans le rayon de la commune de Beidaud, qui eurent pour résultat la mise au jour d'abondants vestiges archéologiques, encore ignorés par la littérature spécialisée.

Pour situer la localité Beidaud, retenons qu'elle se trouve dans le plateau de Casimcea, en Dobroudja centrale, à 8 km ouest de la commune de Baia, l'éponyme de la culture néolithique Hamangia, à 30 km. ouest d'Argamum (Capul Dolojman), commune de Jurilovca et à trente kilomètres également, à vol d'oiseau, de Histria (Pl. I).

Les fouilles ont dégagé au lieu-dit « La grădină », dans la zone orientale de la commune de Beidaud, plusieurs fragments céramiques, ainsi qu'un récipient susceptible d'être restitué — vestiges qui suggèrent la présence d'un site néolithique de la culture Hamangia (Pl. IV, fig. 1).

A environ 3 km nord-ouest de Beidaud, l'investigation du plateau de la butte Carabalic révéla une importante agglomération romano-byzantine (IVe—VIe siècles de n.è.) et, à partir de là vers l'ouest, on a localisé un groupe de plus de 20 tumuli aplatis (Pl. II, zone B).

Du côté de l'est, dans le proche voisinage de la butte Carabalic, à environ deux kilomètres et demi de la commune, se dresse jusqu'à une hauteur approximative de 25 m. par rapport aux vallées environnantes la colline Calebair, dont le nom veut dire « la colline de la forteresse » (Pl. II, zone A). Des valla et un fossé protégeaient l'extrémité sud de la colline. Les prospections en surface du plateau de cette hauteur ont permis la récolte d'un riche matériel céramique, daté de la période comprise entre la fin du bronze et l'arrivée des Romains (Pl. IV, fig. 2—10).

Lors de la campagne d'été de 1976, une tranchée large de 1,50 m et longue de 140 m. a été pratiquée suivant une direction N—S, de manière à traverser les deux valla, ainsi que les fossés adjacents de l'aile septentrionale des fortifications et une partie de l'enceinte de l'agglomération, jusqu'à la hauteur d'un dénivellement du vallum de l'enceinte, où se situe visiblement une porte secondaire. La campagne de l'année suivante (1977) s'est donnée pour but d'élucider certains problèmes liés au système de fortification de cette agglomération.

LE SYSTÈME DE FORTIFICATION

L'enceinte de la forteresse mesure 2,5 ha., étant délimitée au moyen d'un vallum de terre. Les côtés est et sud du plateau présentent des versants escarpés, sorte de forti-

fication naturelle que l'homme a mis à profit en y intervenant avec un vallum de terre.

Du côté nord, les fortifications comportent deux valla bien conservés, avec un dénivellement où se trouvait la principale porte d'accès.

Le vallum de l'enceinte (V I) a été bâti selon un appareil antique, également utilisé à Babadag, dans l'agglomération hallstattienne¹: argile plaquée de pierres. Il mesure à la base 14 m. et se dresse dans le sol végétal antique, bien battu et calciné. Au point de vue stratigraphique, on constate dans le vallum deux zones différentes quant à leur appareil (Pl. III). La première zone, celle regardant vers l'extérieur, du côté du fossé adjacent, les fouilles ont relevé la présence d'un emplecton fait de blocs d'argile plaquée de pierres et calcinée au rouge. La berme extérieure du vallum présente une couche épaisse de grands blocs de pierre, large de 1,20 m. et constituant les assises de l'emplecton, dont la base est de 7 m. et la hauteur de 1,50 m. L'emplecton de la deuxième zone de construction du-dit vallum est fait de la terre rapportée du proche voisinage et consolidée avec quantité de gros galets, sans offrir les traces d'une calcination très poussée. Pour ce qui est du contenu documentaire des emplectons respectifs, celui de la première zone n'a livré qu'un seul fragment céramique, reste d'un récipient de grande taille, orné d'une bande lisse et avec la cassure triangulaire — récipient susceptible d'être attribué à première vue au bronze tardif. Il s'agit de la poterie livrée par les agglomérations de type Coslogeni et par celles de la culture Sabatinovka-Noua (Pl. V, fig. 1). L'emplecton de la deuxième zone contenait en revanche plusieurs fragments céramiques, dont il a été possible de restituer une cruche à l'anse surélevée et décorée à l'épaule par une rangée de piqûres soulignées par un ornement géométrique formé d'un groupe de trois traits légèrement incisés et disposés en zigzag, ponctués de distance en distance d'une petite protubérance conique (Pl. V, fig. 2).

Dimensions: h = 8 cm.; diamètre de l'ouverture = 12 cm.; diamètre maximum = 14 cm.

Les autres fragments céramiques confectionnés suivant une technique rudimentaire ont conservé toute une série d'éléments décoratifs en usage chez les cultures du bronze. Quelques tessons provenant d'une poterie de luxe, bien qu'ornés de la manière traditionnelle nous portent vers une étape du hallstatt final. A retenir, en outre, qu'à part les restes provenant de la poterie autochtone, on a récupéré aussi des tessons d'origine grecque.

Les constatations effectuées jusqu'à présent nous permettent d'affirmer qu'il s'agissait là

d'un habitat de type Coslogeni, dont la continuité a déterminé sa fortification dans les premiers temps du hallstatt.

En ce qui concerne le deuxième vallum (VII), il a été aménagé avec de la terre retirée du fossé adjacent, creusé à l'extérieur, et disposée en « couches alternées » (Pl. VI). À sa base, ce vallum mesure 8 m. et il se dresse — de même que celui d'enceinte — à partir du sol végétal antique, recouvert d'une mince couche de brûlure et de cendres, jusqu'à une hauteur de 1,40 m.

Les vestiges céramiques livrés par son emplecton proviennent d'amphores grecques de la poterie d'usage courant, généralement connue. Il s'ensuit que le second vallum remonte à une période ultérieure au VIIe siècle av. n.è. et il témoigne d'une technique apparentée à celle qui a également servi à la construction de la citadelle gétique de Beştepe³, datée du IVe siècle av.n.è.

Le fossé qui sépare les deux valla s'ouvre sur une largeur de 15 m.; sa profondeur, par rapport du sol actuel, est de 3,90 m. La pente du versant septentrional est douce, alors qu'elle marque un escarpement aride vers le sud, du

côté du vallum d'enceinte, plaqué de pierres.

Au point de vue stratigraphique, il se compose d'une couche végétale actuelle, épaisse de 75—80 cm., couvrant sa portion concave et une sorte de pavage fait des pierres charriées par les eaux de pluie; au-dessous, il y a une couche de terre noire-argileuse avec quantité de blocs de pierres tombés du vallum. À sa base, on a trouvé des fragments de poterie autochtone, datée avec une certaine probabilité des IVe—IIIe siècles av.n.è.

L'ENCEINTE

La tranchée S I a permis de localiser 5 habitations et 12 fosses ménagères. De la couche culturelle, de teinte noire-cendrée, épaisse de 55 cm., ainsi que des habitations et des fosses ménagères on a récupéré un riche matériel céramique. Mais comme ni les habitations, ni les fosses n'ont pas été entièrement dégagées, le matériel céramique ne permet pas encore des remarques concernant la typologie des vases ou les questions de chronologie. L'expansion des recherches va contribuer à une meilleure connaissance du hallstatt précoce dans le nord de la Dobroudja.

THE HALLSTATIAN SETTLEMENT FROM BEIDAUD, TULCEA (Summary)

The report presents the first investigations done in the zone of the Beidaud commune, having as a result the discovery of rich archaeological remains, unknown to the scientific literature.

First of all, the Beidaud village is situated on the Casimcea plateau from central Dobrudja. Regarding some particular archaeological points we can say that it is found at 8 km west of the Baia commune, eponym of the Hamangia Neolithic culture, at 30 km west of Argamum (Cape Dolojman)—Jurilovca commune, and at as many kilometers, in straight line from Histria (Pl. I).

As a result of the first investigation done at Beidaud, many ceramics fragments and a restorable pot, which indicate a Neolithic settlement belonging to the Hamangia culture, were found in the vicinity of the eastern part of the commune, in the place named "La grădină". („At the garden", Pl. IV, fig. 1).

On the platform of the Carabalic hill, situated approx. 3 km N—W of the commune, the investigations revealed a large Romano-Byzantine settlement (A.D. IVth—VIth cen.), and a group of over 20 flat tumuli are outlined from here towards west. (Pl. II, zone B).

In close vicinity of the eastern side of the Carabalic hill and approx. 2.5 km from the commune, it raises approx. 25 m in height in comparison with the valleys' level, the Calebair

hill — that is "Dealul Cetății" ("The Fortress' Hill", Pl. II, zona A).

The south end of the hill was fortified with earthen valla and defence ditch. The surface investigations done on this platform permitted us to collect a rich ceramics material, from the end of the Bronze Age until the arrival of the Romans (Pl. IV, fig. 2—10).

In the Summer of 1976, a section 1.50 m wide and 140 m long, was traced on the N—S direction, which cut both defence earthen valla with the adjacent ditches from the northern side of the fortification, and a portion from the settlement's precincts up to some unevenness of the precincts' earthen valla, where the secondary gate is visible.

During the course of the 1977 campaign, were solved a series of problems concerning the fortification system of the settlement.

THE FORTIFICATION SYSTEM:

The fortification's precincts measures 2.5 ha and is limited by an earthen vallum. The eastern and southern sides of the platform are steep in the exterior, presenting themselves as a natural fortification on which it was intervened with an earthen vallum.

On the northern side, the settlement was fortified with two well preserved eart valla, which present an unevenness, where the main gate is found.

The precincts' vallum (V I) is built after an older technique, also known in the Hallstian settlement from Babadag, a technique using clay plated with stones.

The earthen vallum's base measures 14 m and is found on the ancient plant level, well trodden and burned. It can be observed that stratigraphically the earth vallum presents two zones different as construction technique (P. III).

In the first zone, from the exterior of the precincts' vallum towards the adjacent defense ditch was observed the presence of an emplecton built with clay blocks plated with stones and burned until it turned red. On the exterior, the vallum's berm presents a thick layer of large blocks of stone, 1.20 m wide, which forms the resistance foundation for supporting the emplecton. The base of this emplecton is of 7 m, and the height of 1.50 m.

In the second zone of the earthen vallum, it is observed that the emplecton was made from the earth brought from the immediate vicinity and consolidated with many blocks of stone, without burning traces.

As far as the documentary part is concerned, we can say that in the burned clay of the emplecton from the first zone of the earth vallum was found a sole ceramics fragment belonging to a large pot, which presents as decoration a smooth stripe in triangular section, which can be easily distributed to the late Bronze Age. It is the ceramics, which we find in the settlements of the Coslogeni type, and in those belonging to the Sabatinovka-Noua Culture (Pl. V, fig. 1).

In the unburned earth emplecton from zone III, many more ceramics fragments were found, from which a cup was restored, having an overraised handle decorated on the shoulder with a line of holes, under which a geometrical ornament was found, formed by groups of three lightly incised lines, set in zigzag and interrupted by a small conical prominence (Pl. V, fig. 2).

Measurements: h = 8 cm, mouth diam. = 12 cm, max. diam. = 14 cm.

The other ceramics fragments made in a rudimentary technique retain a series of decorative elements known from the Bronze Age cultures, and a few sherds belonging to the fine ceramics group, although conservative, send us to a stage from the late Hallstat period.

It is remarkable the fact that next to the archaeological material, that came from the

local pottery, also Greek ceramics fragments were discovered.

Until now the observations permit us to make the statement that here existed a settlement of the Coslogeni type, the continuity of which determined its fortification in the early Hallstat period.

The second earthen vallum (VII) is built with the earth taken from the adjacent exterior ditch, and made in the system with "alternating layers (Pl. VI). At the base the earthen vallum measures 8 m and it is raised like the precincts' one on the ancient plant level, which presents a thin layer of burning and ashes — the earth vallum measures: h = 1.40m.

The ceramics material, discovered in the emplecton of this earth vallum, is formed by fragments of Greek amphoras and from the known group of the common use ceramics. Therefore the second earthen vallum was built in a period after the VIIth cen. B.C. and comes close in technique to that met at the Getian fortress of Beștepe, which was dated in the IVth cen. B.C. period.

The defence ditch between the two earthen valla has a large opening of 15 m and a depth of 3.90 m towards the actual level of walking. Its incline is soft towards north, but it ascends abruptly towards south, toward the precincts' earth vallum plated with stones.

From the stratigraphy point of view, it presents the actual plant level of 75–80 cm on the hollow portion, under it a pavement of stones deposited by rain, then a level of black and sticky soil with many stone blocks that felt from the vallum, and at the base were discovered local ceramics fragments dated with probability in the IVrd–IIIrd cen B.C.

THE SETTLEMENT'S PRECINCTS:

Along the SI section, five dwellings and twelve domestic pits were discovered. From the cultures' level of black-ashy colour, 55 cm in thickness, dwellings and pits, was recovered a rich ceramics material.

Determined by the fact that the dwellings and the pits were not wholly uncovered, the ceramics material does not permit us to make statements regarding the typology of the pottery, or regarding the elucidation of some chronology problems.

The extension of the excavations will permit us to learn about the early Hallstat period in northern Dobrudja.